

Ioan Dumitru Apachiței

**Infrațiuni contra securității
naționale**

Editura
Stamangiu
2025

Secțiunea a 2-a. Perspectiva internațională

§1. Implicațiile Organizației Națiunilor Unite în materia securității naționale

Implicațiile statelor în politica internațională determină ajustări ale conceptului de suveranitate prin drepturile și obligațiile asumate de către state. Pe acest raționament s-a apreciat că instituțiile internaționale reprezintă un mod de reafirmare și consolidare a suveranității^[1], înțeleasă sub noțiunea de autoritate a statului, iar nu de control exercitat pe plan intern sau extern^[2].

Conform dispozițiilor art. 1 din Carta Națiunilor Unite^[3], Organizația are ca scop menținerea păcii și securității internaționale, dezvoltarea de relații prietenești între națiuni, rezolvarea problemelor economice, sociale, culturale sau umanitare prin cooperare internațională și de a încuraja respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Ultimele decenii au marcat o evoluție a Organizației Națiunilor Unite. Un demers important fiind reprezentat de fundamentarea conceptului de securitate umană în anul 1994 și asumarea unui rol cuprinzător în cadrul securității internaționale. Cu toate acestea, începutul organizației viza promovarea securității naționale a statelor membre, cel puțin pentru moment, în contextul în care Carta intra în vigoare la scurt timp după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial^[4].

^[1] K. RAUSTIALA, *Rethinking the sovereignty debate in international economic law*, în *Journal of International Economic Law*, vol. 6, nr. 4/2003, p. 843, *apud* A.-M. SLAUGHTER, *op. cit.*, p. 629.

^[2] J.E. THOMSON, *State sovereignty in international relations: Bridging the gap between theory and empirical research*, în *International Studies Quarterly*, vol. 39, nr. 2/1995, p. 216.

^[3] Carta Națiunilor Unite, semnată la data de 26 iunie 1945 la San Francisco și intrată în vigoare la data de 24 octombrie 1945. România a aderat la O.N.U. la data de 14 decembrie 1955 prin rezoluția A/RES/995 (X) a Adunării generale a O.N.U., disponibil pe [https://undocs.org/A/RES/995%20\(X\)](https://undocs.org/A/RES/995%20(X)), ultima accesare la 10 februarie 2025.

^[4] L.P. BLOOMFIELD, *The U.N. and National Security* în *Foreign Affairs*, vol. 36, nr. 4/1958, p. 598, disponibil pe <https://www.foreignaffairs.com/articles/1958-07-01/un-and-national-security>, ultima accesare la 10 februarie 2025.

Carta Națiunilor Unite consacră faptul că principala responsabilitate cu privire la menținerea securității naționale aparține guvernelor^[1]. Cu toate acestea, Națiunile Unite se bazează pe sistemul securității colective, în care securitatea națională este asigurată în măsura în care însăși statul își respectă angajamentele asumate prin semnarea Cartei. Odată cu extinderea conceptului de securitate, s-a modificat și sfera amenințărilor la care se raportează O.N.U., acestea pornind de la dimensiunea militară și continuând cu degradarea mediului, proliferarea armelor de distrugere în masă, terorism, crima organizată, conflictele dintre state, bolile infecțioase^[2] și securitatea cibernetică^[3]. Chiar dacă abordarea este specifică conceptului de securitate colectivă, aceasta evidențiind importanța și necesitatea cooperării, se afirmă că rolul principal revine statelor suverane, altfel spus noțiunea de securitate națională rămâne una fundamentală în spectrul relațiilor internaționale^[4]. Prin aceste considerente se evidențiază complementaritatea nivelurilor de securitate, aspect determinat de caracterul transnațional al amenințărilor, combaterea acestora putându-se realiza doar în măsura în care există securitate națională, regională și globală, trei piloni care fundamentează securitatea colectivă^[5]. Realizarea acestui deziderat presupune un nou consens atât între organizațiile internaționale, cât și între state, consens prin care fiecare este responsabil de securitatea celui alt^[6]. O abordare similară se poate identifica și în jurisprudența constituțională română, unde, în exprimarea Curții „între securitatea națională și securitatea internațională există o interacțiune complexă și complementară, în condițiile în care secolul al XXI-lea este marcat de transformări profunde ale mediului de secu-

[1] A.-M. SLAUGHTER, *op. cit.*, p. 629.

[2] Națiunile Unite, *Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change. A more secure world: our shared responsibility*, p. 12, UN Doc. A/59/565 din 2 decembrie 2004, disponibil pe https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/gaA.59.565_En.pdf, ultima accesare la 10 februarie 2025.

[3] D. PANC, *op. cit.*, p. 150-157.

[4] Acest aspect este evidențiat prin dispozițiile art. 51 din Cartă, reglementare ce consfințește oricărui stat membru dreptul la autoapărare, fie individual, fie colectiv. În același sens, a se vedea P. DUȚU, AL. SARCINSCHI, C. BOGZEANU, *op. cit.*, p. 47.

[5] *Ibidem*.

[6] *Ibidem*, p. 12.

ritate, lumea devenind tot mai complexă și interdependentă, iar fenomenul globalizării dezvoltându-se tot mai mult, ireversibil”^[1].

Implicațiile O.N.U. în materia securității naționale se pot concretiza, în principal, la nivelul statelor slabe, prin sprijinul acordat în vederea adoptării unei noi constituții^[2], a politicilor de securitate națională, a mecanismelor de implementare și, implicit, a strategiei privind securitatea națională^[3]. Acest suport contribuie atât la eficacitatea strategiei, cât și la legitimitatea acesteia în raport de comunitatea internațională^[4]. Având în vedere acest raționament, s-a exprimat și opinia conformă căreia Carta O.N.U. contribuie inclusiv la formarea strategiilor de securitate ale organismelor internaționale, cum ar fi U.E. și N.A.T.O.^[5]

Menținerea sau restabilirea păcii se realizează la nivelul Națiunilor Unite printr-o gamă largă de mijloace, sintetizate în trei categorii: răspunsurile diplomatice, măsuri care nu implică forța armată și, în final, intervenția militară. Soluționarea pe cale diplomatică a diferendelor se realizează, de către Consiliul de Securitate, preponderent, prin intermediul

^[1] Parag. 85 din Decizia C.C.R. nr. 451/2018, publicată în M. Of. nr. 646 din 25 iulie 2018.

^[2] De exemplu, în baza Acordului de pace de la Paris din anul 1991, O.N.U. a preluat administrarea statului cambodgian în vederea adoptării unei noi constituții, asigurării păcii și securității naționale. În acest sens, a se vedea M. SHAW, *International Law*, ed. a 8-a, Ed. Cambridge University Press, Cambridge, 2017, p. 181.

^[3] A. J. BOUCHER, *op. cit.*, p. 1. Pentru o analiză asupra modalităților de sprijin în dezvoltarea politicilor de securitate națională din partea O.N.U., a se vedea Națiunile Unite, *Security Sector Reform. Integrated Technical Guidance Notes*, 2012, Ed. Randy Holden, disponibil pe https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/un_integrated_technical_guidance_notes_on_ssr_1.pdf, ultima accesare la 10 februarie 2025 și V. SCHRRE, *UN Support to National Security Policy-Making from an Institution-Building Perspective*, în *Sicherheit und Frieden (S+F)/Security and Peace*, Ed. Nomos Verlagsgesellschaft mbH, vol. 30, nr. 3/2012, p. 141-147.

^[4] A.J. BOUCHER, *op. cit.*, p. 2.

^[5] P. DUȚU, AL. SARCINSCHI, C. BOGZEANU, *Apărarea națională, între viziune și realitate, la început de mileniu*, Ed. Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013, p. 44.

anchetelor^[1] și recomandărilor^[2]. Situații cu caracter special apar în ipoteza în care este vizat direct sau indirect un stat ce are calitatea de membru permanent al Consiliului de Securitate, întrucât acesta va utiliza dreptul de veto pentru a-și apăra propriile interese. Astfel de situații au apărut de exemplu în anul 2003 când Franța, Rusia și China au blocat adoptarea unei rezoluții a Consiliului de Securitate al O.N.U. în privința intervenției armate împotriva Irakului^[3]. În aceeași abordare, la data de 4 februarie 2011, China și Rusia au utilizat dreptul de veto pentru a bloca un proiect de rezoluție ce privea intervenția destinată opririi conflictelor interne din Siria. Un ultim exemplu privește cazul anexării peninsulei Crimeea de către Rusia, situație în care de șapte ori s-a încercat adoptarea unei rezoluții a Consiliului de Securitate, urmând, ca în final, Adunarea Generală a Națiunilor Unite să adopte Rezoluția 68/262 privitoare la integritatea teritorială a Ucrainei^[4]. Având în vedere aceste din urmă exemple, apare evident că reușita demersurilor diplomatice ține de circumstanțele politice favorabile și disponibilitatea părților de a soluționa diferendul^[5].

În măsura în care rezolvarea conflictului prin mijloace diplomatice nu conduce la rezultate, iar amenințările vizează încălcarea păcii și acte de agresiune, Consiliul de Securitate, în temeiul art. 40 și 41 din Cartă poate lua măsuri provizorii ce nu implică folosirea forței. Astfel de măsuri pot fi reprezentate de „întreruperea totală sau parțială a relațiilor economice

^[1] În acest sens, a se vedea: Rezoluția C.S.O.N.U. nr. 15/1946 privind disputele de frontieră dintre Grecia și statele învecinate; Rezoluția C.S.O.N.U. nr. 39/1948 dintre India și Pakistan; Rezoluția C.S.O.N.U. nr. 1013/1995 privind fluxurile de arme din Rwanda; Rezoluția C.S.O.N.U. nr. 1595/2005 privind asistarea investigațiilor privitoare la asasinarea din anul 2005 a prim-ministrului libanez Rafic Hariri.

^[2] În acest sens, a se vedea: Rezoluția C.S.O.N.U. nr. 502/1982 privind soluționarea diplomatică a divergențelor dintre Marea Britanie și Argentina privind conflictul din insulele Falkland; Rezoluția C.S.O.N.U. nr. 660/1990 privitor la rezolvarea conflictelor ce au condus la invadarea Kuweitului de către Irak.

^[3] A se vedea C. MOLDOVAN, *Drept internațional public. Principii și instituții fundamentale*, ed. a III-a, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 121-122.

^[4] În același sens, a se vedea și P. DUȚU, AL. SARCINSCHI, C. BOGZEANU, *op. cit.*, p. 49. Autorii citați fac trimitere și la necesitatea reformării O.N.U., în sensul în care utilizarea dreptului de veto al membrilor permanenți conduce la deturnarea scopului organizației în favoarea intereselor proprii ale unui stat sau grup de state.

^[5] G. WILSON, *op. cit.*, p. 81.

și a comunicațiilor feroviare, maritime, aeriene, poștale, telegrafice, prin radio și a altor mijloace de comunicație, precum și ruperea relațiilor diplomatice”^[1].

În final, în situația în care măsurile provizorii fie nu sunt adecvate, fie se dovedesc a fi ineficiente intervine cea de-a treia formă prin care se tinde la menținerea securității internaționale, reprezentată de acțiunile militare, autorizate^[2] de către Consiliul de Securitate în baza art. 42 din Cartă^[3]. Aceste măsuri au scopul de a menține pacea și securitatea internațională, în acest sens, statele membre pot întreprinde „demonstrații, măsuri de blocadă și alte operațiuni executate de forțe aeriene, maritime sau terestre”^[4]. Dată fiind evoluția ultimelor decenii, apreciem că măsurile pot integra și operațiuni executate în spațiul cibernetic sau spațial.

§2. Implicațiile Organizației Tratatului Atlanticului de Nord în materia securității naționale

Aderarea României la N.A.T.O.^[5] a presupus un consens la nivel politic, precum și o acceptare generală la nivelul populației, astfel încât să fie

[1] Conform art. 41 din Carta Națiunilor Unite. Cu titlu de exemplu, indicăm următoarele documente: Rezoluția C.S.O.N.U. nr. 1718/2006 *privind neproliferarea/Republica Populară Democrată Coreeană*, Rezoluția C.S.O.N.U. nr. 1737/2006 *privind neproliferarea/Iran*; Rezoluția C.S.O.N.U. nr. 1970/2011 *privitoare la situația din Marea Jamahirie Arabă Libiană Populară Socialistă*; Rezoluția C.S.O.N.U. nr. 2048/2012 *privind situația din Guineea-Bissau*.

[2] Pentru precizări privitoare la sensul juridic al noțiunii de *autorizare*, respectiv limitările legale ale acesteia, a se vedea G. WILSON, *op. cit.*, p. 153-158.

[3] În literatura de specialitate s-a arătat că dispozițiile art. 42 din Cartă care permit utilizarea forței armate reprezintă o derogare de la art. 2 pct. 4 din același document, în sensul că doar în temeiul art. 42 se permite intervenția militară fără acordul statului vizat (G. WILSON, *op. cit.*, p. 120, nota 19).

[4] Conform art. 42 din Carta Națiunilor Unite.

[5] Tratatul Atlanticului de Nord a fost semnat la data de 4 aprilie 1949 la Washington, fiind ratificat de către România prin Legea nr. 22/2004, publicată în M. Of. nr. 185 din 3 martie 2004. Pentru o opinie fundamentată conform căreia procedura de aderare a României la N.A.T.O. conform art. 149 din Constituție se realizează în baza „unei legi *sui generis*”, a se vedea E.S. TĂNĂSESCU, în I. MURARU, E.S. TĂNĂSESCU (coord.), *Constituția României. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2019, p. 1342.

realizat unul dintre principalele obiective în materie de securitate, fapt ce „a permis abordarea dinamică a proceselor de pregătire pentru aderare și parcurgerea cu succes a unui lung și complex proces de reforme militare și economice, de consolidare a democrației și a statului de drept” ca în consecință să creeze premisele pentru „cele mai solide garanții de securitate din întreaga sa istorie”^[1].

N.A.T.O. este fundamentat pe conceptul de apărare colectivă a statelor membre fapt ce le influențează în mod direct nivelul de securitate națională. Din acest raționament decurge și principalul scop al organizației, acela de a se opune, atât pe cale militară, cât și politică oricărei amenințări internaționale ce ar putea afecta interesele vitale circumscrise noțiunii de securitate națională a oricărui stat membru^[2]. Pe aceste coordonate, se poate constata că implicațiile N.A.T.O. asupra securității naționale, abordate prin perspectiva elementelor componente, vizează apărarea națională, respectiv siguranța națională, iar din perspectiva dimensiunilor securității naționale, sunt vizate următoarele dimensiuni: militară, politică și cibernetică^[3].

Adaptarea la noul mediu de securitate presupune un demers complex, sens în care în cadrul Conceptului Strategic al N.A.T.O. din anul 2010 se stabilea faptul că Organizației îi revin trei sarcini: apărarea colectivă, managementul crizelor și securitatea prin cooperare^[4]. La baza Conceptului

^[1] Parlamentul României, *RAPORT COMUN privind proiectul de Lege pentru aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord, semnat la Washington, la 4 aprilie 1949*, p. 2, disponibil pe http://www.cdep.ro/comisii/politica_externa/pdf/2004/rp041.pdf, ultima accesare la 10 februarie 2025.

^[2] În același sens, a se vedea AL. MOENS, *Future NATO: Guardian of National Interests*, în *Atlantisch Perspectief*, vol. 34, nr. 4/2010, p. 6 și P. DUȚU, AL. SARCINSCHI, C. BOGZEANU, *op. cit.*, p. 50.

^[3] Privitor la incidența dimensiunii militare și a celei politice din cadrul N.A.T.O. în lumina *Raportului Harmel* publicat în anul 1967, a se vedea J. BROCKPAHLER, *The Harmel philosophy: NATO's creative strategy for peace*, în *NATO Review*, vol. 38, nr. 6/1990, p. 17-21, disponibil pe <https://www.nato.int/docu/review/1990/9006-05.htm>, ultima accesare la 10 februarie 2025. În ceea ce privește incidența dimensiunii cibernetice în cadrul agendei N.A.T.O., aceasta s-a afirmat pentru prima oară în cadrul Summit-ului de la Praga din 21-22 noiembrie 2002.

^[4] *Conceptul Strategic pentru Apărare și Securitate al Statelor Membre ale Organizației Tratatului Nord-Atlantic, Adoptat de Șefii de State și Guverne la Lisabona.*

Strategic al N.A.T.O. din 2010 a stat Raportul N.A.T.O. 2020: Assured Security; Dynamic Engagement, document ce semnală faptul că un atac armat asupra alianței este improbabil, însă amenințările neconvenționale prezintă cel mai mare risc. Acestea se pot concretiza în utilizarea armelor de distrugere în masă, terorismul internațional, atacurile cibernetice sau afectarea infrastructurilor critice^[1].

Interdependența relațiilor internaționale determină ca orice amenințare, care chiar dacă nu este îndreptată împotriva unui stat membru al Alianței, să fie susceptibilă să îi afecteze securitatea națională. Pentru aceste considerente, intervențiile N.A.T.O. au ajuns să excedă prevederilor art. 5 din Tratat, sens în care sunt desfășurate misiuni ce privesc amenințări care nu sunt îndreptate împotriva spațiului de referință al Alianței^[2].

De la elaborarea Conceptului Strategic al N.A.T.O. din anul 2010 mediul de securitate a fost într-o continuă schimbare, fiind influențat atât de reapariția concurenței geopolitice, cât și de evoluția tehnologică. În această ipoteză, apare ca fiind necesară o reevaluare a contextului actual, sens în care a fost constituit un „grup de reflecție” care să prezinte viziunea N.A.T.O. pentru anul 2030^[3]. Documentul face trimitere la riscul reprezentat de către Rusia și China în contextul provocărilor generate de pandemia, schimbările climatice și migrație, precum și riscurile asociate capacităților cibernetice și spațiale^[4].

Angajare activă, apărare modernă, Traducere de Mirela Atanasiu, în Revista Impact Strategic, Ed. Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, nr. 4/2010, p. 8.

^[1] *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement. Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO*, 17 mai 2010, p. 9, disponibil pe https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2010_05/20100517_100517_expertsreport.pdf, ultima accesare la 10 februarie 2025.

^[2] P. DUȚU, AL. SARCINSCHI, C. BOGZEANU, *op. cit.*, p. 52-53.

^[3] *NATO 2030: United for a New Era. Analysis and Recommendations of the Reflection Group Appointed by the NATO Secretary General*, 25 noiembrie 2020, disponibil pe https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf, ultima accesare la 10 februarie 2025.

^[4] În cadrul Summit-ului de la Bruxelles din anul 2018, s-a convenit asupra elaborării primei politici spațiale a N.A.T.O., document ce a fost aprobat în anul 2019. Astfel, spațiul devine al cincilea domeniu operațional pe lângă aer, sol, mare și spațiu cibernetic.

Agenda N.A.T.O. 2030 evidențiază rolul proactiv pe care Alianța ar trebui să îl mențină în raport de crizele și incertitudinile din următorul deceniu, sens în care abordările adoptate de grupul de experți vizează: adaptarea și consolidarea rolului politic al N.A.T.O., respectiv instrumentele prin care se abordează amenințările emergente, necesitatea consolidării coeziunii și unității politice între membrii Alianței și parteneri. Direcțiile amintite sunt însoțite de 138 de recomandări, mare parte din acestea urmând a fi preluate la momentul actualizării Conceptului Strategic din anul 2010.

Evoluția mediului internațional determină creșterea gradului de complexitate a amenințărilor emergente, peste acestea suprapunându-se o serie de factori precum pandemiile și dezvoltarea tehnologică. În acest context, conceptul de securitate națională rămâne o parte componentă esențială prin prisma rolului actorilor statali și a beneficiilor apărării comune și mai redusă prin raportare la posibilitatea de planificare strategică individuală.

Secțiunea a 3-a. Perspectiva europeană

Prezenta secțiune abordează într-o manieră restrânsă perspectiva Uniunii Europene asupra securității și implicațiile acesteia asupra securității naționale, având la bază principalele documente adoptate la nivel european.

Posibilitatea ca Uniunea Europeană să intervină în materia politicilor de securitate s-a concretizat abia după consolidarea relațiilor dintre statele membre și depășirea abordării centrate exclusiv pe interesele economice comune. Primul pas în această direcție l-a reprezentat Tratatul de la Maastricht, acesta punând bazele politicii externe și de securitate comună (PESC), ca reprezentând unul dintre cei trei piloni pe care s-a fundamentat Uniunea Europeană^[1]. Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona s-a renunțat și la structura bazată pe piloni, astfel cum aceasta a fost reglementată de Tratatul de la Maastricht, abordându-se o structură unitară în materia securității comune. Astfel, dispo-

^[1] N. DIACONU, *Coordonatele juridice ale politicii externe și de securitate a Uniunii Europene*, în *Revista de investigare a criminalității*, vol. 5, nr. 1/2012, p. 45.

zițiile Titlului V din Tratatul de la Lisabona stabilesc cadrul general în materia politicii externe, respectiv a securității comune^[1].

Analiza perspectivei europene asupra securității are relevanță din cel puțin două considerente, pe de o parte pentru că reprezintă un model la care se raportează toate statele membre ale Uniunii, iar pe de altă parte pentru că determină mecanisme de aplicare comune^[2].

Atacul terorist din septembrie 2001 a determinat o recalibrare a viziunii marilor puteri asupra mijloacelor de menținere a securității, un prim demers fiind reprezentat de adoptarea unei noi strategii de securitate a Americii în anul 2002^[3]. Ulterior acestui demers, anul 2003 a concretizat divergența de perspectivă dintre Statele Unite și Germania, respectiv Franța în privința invadării Irakului și eliminării lui Saddam Hussein^[4]. În acest context, în decembrie 2003 a fost adoptată prima strategie de securitate a Uniunii Europene^[5], reprezentând declarația de asumare a rolului Uniunii ca furnizor de securitate, astfel în document se afirma că sfârșitul „războiului rece a lăsat Statele Unite ale Americii într-o poziție dominantă din punct de vedere militar. Totuși, niciun stat nu este capabil să facă față pe cont propriu problemelor complexe actuale”^[6]. Așa cum am arătat în capitolele precedente, conceptul de securitate excedează apărării militare, motiv pentru care statele membre ale Uniunii Europene nu se puteau baza doar pe N.A.T.O., iar Strategia din 2003

^[1] A se vedea și M. CAZAN-BĂLAȘA, *Politici și strategii privind securitatea internă în cadrul UE*, în *Revista de investigare a criminalității*, vol. 9, nr. 1/2016, p. 948.

^[2] S. BISCOP, *Peace without money*, cit. supra, p. 1131.

^[3] M. OPROIU, *Elaborarea strategiilor de securitate în secolul al XXI-lea: cazul Uniunii Europene*, în M. ZULEAN (coord.), *op. cit.*, p. 70.

^[4] *Ibidem*, p. 71 și S. DUNGACIU, *op. cit.*, p. 157.

^[5] Consiliul Uniunii Europene, *Strategia europeană de securitate*, 15895/03, Bruxelles, 8 decembrie 2003, disponibilă pe <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15895-2003-INIT/ro/pdf>, ultima accesare la 21 aprilie 2021. Documentul l-a avut ca principal exponent pe Javier Solana, acesta având la acel moment calitatea de Înalt Reprezentant al Uniunii Europene pentru politica externă și securitate comună.

^[6] *Strategia europeană de securitate*, 2003, p. 3. Alți autori afirmă că prin adoptarea acestui document s-a redus implicarea Statelor Unite ale Americii în politica de securitate a Uniunii Europene și s-a intensificat cooperarea dintre statele membre; în acest sens, a se vedea N. ZAVERGIU, *Provocări ale securității în Uniunea Europeană*, în *Revista de investigare a criminalității*, vol. 8, nr. 1/2015, p. 412.

venea să stabilească un cadru integrator în materie de securitate europeană^[1].

Strategia Uniunii din anul 2003 abordează o perspectivă centrată asupra amenințărilor externe^[2], cum ar fi terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflictele regionale, statele eșuate și criminalitatea organizată^[3]. Nivelul de risc se accentuează pe măsură ce amenințările devin interconectate, de pildă terorismul și armele de distrugere în masă, respectiv posibilitatea ca statele eșuate să devină sediu pentru organizațiile teroriste^[4].

Evaluarea mediului de securitate, precum și a nivelului de implementare a strategiei adoptate în anul 2003 au fost realizate prin *Raportul privind punerea în aplicare a strategiei europene de securitate*, adoptat la Bruxelles, la 11 decembrie 2008^[5]. Acest document cuprinde o raportare la sursele de amenințare declarate în anul 2003, la care se adaugă o evaluare asupra securității cibernetice și energetice, de asemenea, fiind dezvoltat rolul schimbărilor climatice ca sursă de multiplicare a amenințărilor. Complementar, sunt declarate eforturile Uniunii destinate construirii unui mediu sigur pentru oameni, aspect care a fost interpretat ca o implementare a conceptului de *securitate umană*^[6].

[1] În acest sens, a se vedea S. BISCOP, *Peace without money*, cit. supra, p. 1126 și S. BISCOP, *The European Security Strategy*, cit. supra, p. 12-13.

[2] În acest sens, M. OPROIU, *op. cit.*, p. 73 și C. ALEXANDRU, *Strategia de securitate internă a Uniunii Europene*, Ed. Ministerului Afacerilor Interne, București, 2015, p. 11.

[3] A se vedea Strategia europeană de securitate, 2003, p. 5-6.

[4] J.-Y. HAINE, *The European Security Strategy coping with threats: is Europe secure?*, în S. BISCOP, J.J. ANDERSSON (editori), *The EU and the European Security Strategy. Forging a global Europe*, Ed. Routledge, Londra și New York, 2008, p. 23 și 26. Autorul citat accentuează ideea conform căreia globalizarea și relațiile dintre marile puteri creează o presiune crescută asupra statelor eșuate, context în care aptitudinea unui astfel de stat de a utiliza în mod legitim forța pentru păstrarea suveranității a căpătat relevanță în contextul mai larg al securității globale.

[5] Consiliul Uniunii Europene, *Raport privind punerea în aplicare a Strategiei europene de Securitate. Asigurarea securității într-o lume în schimbare*, S407/08, Bruxelles, 11 decembrie 2008, disponibil pe https://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/RO/reports/104652.pdf, ultima accesare la 10 februarie 2025.

[6] M. OPROIU, *op. cit.*, p. 83. Aceeași abordare o regăsim și în cadrul *Programului de la Stockholm* (2010/C 115/01, p. 4), unde se afirmă că, din perspectiva Consiliului European, „prioritatea pentru următorii ani o va reprezenta concentrarea asupra

Dacă Strategia europeană din anul 2003 conținea o abordare externă, devenise necesară și adoptarea unui document care să privească securitatea internă, astfel, în anul 2010 a fost adoptată prima *Strategie de securitate internă a Uniunii Europene „Către un model european de securitate”*^[1]. Rațiunea pentru care a fost adoptată strategia privind securitatea internă era reprezentată de necesitatea sintetizării demersurilor întreprinse până la acel moment și promovării principiilor, respectiv orientărilor viitoare, cum ar fi acela de prevenire a infracțiunilor și sporire a capacității de reacție la dezastrele provocate de către natură sau de către om^[2]. Cu toate acestea, în literatura de specialitate a fost criticată lipsa de claritate a strategiei în privința delimitării între competențele statelor membre și cele ale Uniunii Europene în privința implementării măsurilor aferente^[3], opinie pe care nu o împărtășim, deoarece obiectivele strategiei, după cum am arătat anterior, au un rol sintetizator al demersurilor existente și de anticipare a amenințărilor potențiale. Concretizări ale acestui demers în obiective corespondente competențelor partajate între Uniune și statele membre vor fi vizate de *Strategia de securitate internă a UE în acțiune: cinci pași către o Europă mai sigură*^[4], în care se menționează expres că „în acest document, Comisia a fost invitată să prezinte acțiuni în vederea punerii în aplicare a strategiei”^[5], față de care „statele membre și instituțiile UE au convenit deja și propune o linie comună de acțiune pentru următorii patru ani, în

intereselor și necesităților cetățenilor. Provocarea va consta în asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale și a integrității persoanei, garantându-se în egală măsură securitatea în Europa”.

^[1] Consiliul Uniunii Europene, *Proiect de strategie de securitate internă a Uniunii Europene „Către un model European de securitate”,* 5842/2/10 REV 2, Bruxelles, 23 februarie 2010, disponibil pe <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5842-2010-REV-2/ro/pdf>, ultima accesare la 10 februarie 2025.

^[2] Strategia de Securitate internă a Uniunii Europene, 2010, p. 3.

^[3] C. ALEXANDRU, *op. cit.*, p. 19.

^[4] Comisia Europeană, *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European și Consiliu. Strategia de securitate internă a UE în acțiune: cinci pași pentru o Europă mai sigură*, COM(2010) 673 final, Bruxelles, 22 noiembrie 2010, disponibil pe <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0673:FIN:RO:P DF>, ultima accesare la 10 februarie 2025.

^[5] Strategia de securitate internă a UE în acțiune: cinci pași pentru o Europă mai sigură, p. 2.

scopul de a fi mai eficienți în combaterea și prevenirea”^[1] amenințărilor la adresa securității interne a Uniunii.

În ceea ce privește conceptul de securitate internă, acesta este înțeles ca reprezentând perspectiva asupra acelor sectoare ce pot suferi amenințări majore, respectiv acele amenințări care privesc viața și integritatea cetățenilor. Având această perspectivă, strategia identifică o serie de provocări care se circumscriu amenințărilor indicate, cum ar fi necesitatea protejării drepturilor și libertăților fundamentale, stabilirea cauzelor de insecuritate, a modalităților de prevenire și informare a cetățenilor, respectiv importanța cooperării dintre statele membre. O altă mențiune relevantă o reprezintă afirmarea legăturii ce există între securitatea internă, respectiv cea externă, cele două paliere conducând la o perspectivă globală asupra securității în raport de țările terțe^[2].

Strategia privind securitatea internă a Uniunii a fost completată de o serie de documente care aveau rolul de a concretiza direcțiile de acțiune stabilite. Avem în vedere prioritățile Consiliului European integrate în *Programul de la Stockholm*^[3] și *Strategia de securitate internă a UE în acțiune: cinci pași către o Europă mai sigură*. Una dintre prioritățile majore este reprezentată de protejarea frontierelor externe ale Uniunii împotriva amenințărilor transnaționale, ceea ce determină implicații semnificative prin faptul că România reprezintă un stat membru aflat la granița Uniunii Europene. Prin urmare, amenințările la adresa securității Uniunii Europene trebuie să se reflecte și în identificarea amenințărilor ce privesc securitatea națională. Mai mult decât atât, mijloacele de înlăturare a acestor amenințări și competențele instituționale trebuie să fie complementare, demers facilitat de o strânsă cooperare^[4]. În realizarea acestui demers, Comisia Europeană identifică cinci obiective privind securitatea internă a Uniunii, circumscrie rețelelor infracționale interna-

[1] *Ibidem*.

[2] Strategia de Securitate internă a Uniunii Europene, p. 2.

[3] Consiliul European, *Programul de la Stockholm – O Europă deschisă și sigură în serviciul cetățenilor și pentru protecția acestora* (2010/C 115/01), JO C 115/1, 4 mai 2010, disponibil pe [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010XG0504\(01\)&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010XG0504(01)&from=RO), ultima accesare la 10 februarie 2025.

[4] În același sens, se afirmă și în *Strategia de securitate internă a UE în acțiune: cinci pași pentru o Europă mai sigură*, 2010, p. 16, respectiv *Programul de la Stockholm*, 2010, p. 17.

ționale, terorismului și radicalizării, spațiului cibernetic, gestionării frontierelor, respectiv creșterii nivelului de reziliență în cazul crizelor și dezastrelor^[1].

Modificările produse în mediul internațional de securitate, precum și încheierea perioadei vizate de Strategia privind securitatea internă a UE a determinat înlocuirea acesteia cu *Agenda europeană privind securitatea*^[2], aferentă intervalului 2015-2020. Pe de o parte, noul document reafirmă actualitatea obiectivelor stabilite în anul 2010, iar pe de altă parte, abordează un set restrâns de priorități privitoare la terorism, criminalitate organizată, respectiv criminalitate informatică^[3].

Strategia Uniunii Europene se bazează pe faptul că principalul rol în menținerea securității revine statelor membre, respectiv că securitatea unui stat membru determină și securitatea celorlalte. Aceste coordonate au fost menținute și în cadrul *Strategiei UE privind uniunea securității*^[4], aferentă perioadei 2020-2025. Adaptată noilor provocări, în special cele ce privesc spațiul cibernetic și pandemia de COVID-19, strategia stabilește trei obiective comune tuturor statelor membre. În primul rând, este vizată necesitatea îmbunătățirii mecanismelor protecție în fața situațiilor de criză, crearea premiselor organizatorice și financiare în vederea atingerii rezultatelor strategice vizate și, în final, întărirea cooperării între mediul public și cel privat. De asemenea, Strategia amintită propune protejarea mediului european de securitate prin concentrarea măsurilor pe patru priorități strategice care vizează „(i) un mediu de securitate adaptat

^[1] Strategia de securitate internă a UE în acțiune: cinci pași pentru o Europă mai sigură, 2010, p. 4-15. A se vedea și V. VELIȘCU, *Conceptul de Securitate internă a Uniunii Europene – deziderat sau realitate*, în Revista Pro Patria Lex, vol. 15, nr. 2/2015, p. 64.

^[2] Comisia Europeană, *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. Agenda europeană privind securitatea*, COM(2015) 185 final, Strasbourg, 28.4.2015, disponibil pe <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0185&from=EL>, ultima accesare la 10 februarie 2025.

^[3] *Agenda europeană privind securitatea*, 2015, p. 2.

^[4] Comisia Europeană, *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor referitoare la Strategia UE privind uniunea securității*, COM(2020) 605 final, Bruxelles, 24.7.2020, disponibil pe <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0605&from=EN>, ultima accesare la 10 februarie 2025.

exigențelor viitorului; (ii) combaterea amenințărilor în continuă evoluție; (iii) protejarea europenilor împotriva terorismului și a criminalității organizate; (iv) un ecosistem european solid în materie de securitate”^[1], celor patru priorități fiindu-le asociate câte un set de „acțiuni-cheie” care regrupează principalele măsuri ce sunt vizate la nivelul UE.

Secțiunea a 4-a. Perspectiva națională

Studiul evoluției în materia strategiilor naționale de securitate și apărare este unul complex, justificat de tranziția României către democrație, schimbările legislative și politice, respectiv modificarea climatului internațional. În secțiunile precedente am dezvoltat strategiile sectoriale, motiv pentru care în acest moment vom aborda, într-o manieră integrată, strategiile de securitate națională, respectiv de apărare a țării.

§1. Strategiile privitoare la securitatea națională din perioada anterioară revizuirii Constituției

Interesul pentru elaborarea unui document care să asigure coerența măsurilor ce privesc securitatea națională a apărut de la începutul anului 1990 și a constat în construirea cadrului instituțional. Legea nr. 39/1990^[2] privea înființarea, organizarea și funcționarea C.S.A.T., instituție ce are rolul de a organiza și coordona într-o manieră unitară activitățile privitoare la apărarea țării și siguranța statului, atât în perioada de pace, cât și în timpul războiului. Printre atribuțiile C.S.A.T. se prevede și aceea de a propune spre aprobare Parlamentului concepția fundamentală privitoare la apărarea țării^[3].

Inexistența noțiunii de strategie a determinat utilizarea altor concepte. Astfel, primul document cu valențe strategice a fost reprezentat de „Doctrina militară de apărare a României” adoptat prin hotărâre a C.S.A.T. la data de 24 septembrie 1991^[4]. Ulterior, în aprilie 1994 vor fi

^[1] Strategia UE privind uniunea securității, 2020, p. 7.

^[2] Publicată în M. Of. nr. 142 din 13 decembrie 1990.

^[3] Conform art. 2 pct. A lit. a) din Legea nr. 39/1990.

^[4] C. ANUȚA, *Strategiile de securitate și apărare națională ale României în perioada 1990-2014*, în M. ZULEAN (coord.), *op. cit.*, p. 257.